

medievistika

XAVIER HÉLARY

TEMPLÁŘI
Vybájený poklad
a skutečná moc

Karolinum

Templáři

Vybájený poklad a skutečná moc

Xavier Hélary

Z francouzského originálu *Les Templiers. Leur faux trésor, leur vraie puissance*, vydaného nakladatelstvím First v roce 2018, přeložila Bronislava Cvejnová Skalická

Doslov napsal Libor Jan

Vydala Univerzita Karlova

Nakladatelství Karolinum

Praha 2026

Edici Medievalistika řídí Václav Žůrek

Redakce Václav Hozman

Grafická úprava Zdeněk Ziegler

Obálka a sazba DTP Nakladatelství Karolinum

První české vydání

Na obálce: Filip IV. Sličný nařizuje upálení templářů.

Giovanni Boccaccio: *De casibus virorum illustrium*,

British Library, Royal 14 E V f. 492v.

© 2018, Éditions First, an imprint od Édi8, Paris, France

© Xavier Hélary, 2026

© Univerzita Karlova, 2026

Translation © Bronislava Cvejnová Skalická, 2026

Afterword © Libor Jan, 2026

ISBN 978-80-246-6095-0

ISBN 978-80-246-6105-6 (pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

Obsah

Úvod	9
1. „Bůh to tak chce!“	11
Clermontská výzva	11
Papež Urban II.	12
Urban II. a rytíři	13
Křížová výprava lidu a křížová výprava baronů	14
„Bůh to tak chce!“	16
Jeruzalémské království	17
Křížácké státy a jejich nepřátelé	19
2. Zrození řádu	22
Na počátku všeho byl rytíř.	22
Původní společenství.	23
Šalamounův palác a mešita al-Aksá	24
Prestižní spojenectví a velkorysé dary.	25
Jak přesvědčit papeže a církevní hodnostáře?.....	27
Chvála nového rytířstva	30
Triumfální jízda	32
3. Řád táhne do boje	34
Nový mistr a nové výsady	34
Katastrofický konec křížové výpravy	36
Dobře střežené pevnosti v Gaze i jinde	39
Špitálníci: od pohostinnosti na bitevní pole	40
<i>Džihád</i> a neshody mezi křesťany	41
Saladinův triumf	44
Richard Lví srdce v čele nové křížové výpravy	47

4. Dokonale strukturovaná organizace	49
„Retraits“ a „égards“	49
Řád, který nemusel platit daně	50
Mistr volený na doživotí	51
Řádoví hodnostáři	52
Třináct volitelů	53
Preceptoři	54
Bratři rytíři	56
Přijímací rituál	58
Bratři kaplani	61
Čas na modlitbu	61
Bratři seržanti	63
5. Mezi Orientem a Západem	64
Když se šiky řadí k boji	64
Četné zdroje příjmů	66
Pohádkové bohatství v nemovitostech i v penězích	67
Všudypřítomná střídmost	70
Paříž	73
Přístavy na cestě do Orientu	74
6. Cesta do propasti	75
Vnitřní rozpory ve Svaté zemi	75
Svatý Ludvík a templáři	77
Z otroka sultánem	79
Klíčová pevnost	80
Ostřílený diplomat Vilém z Beaujeu	81
Přípravy na obranu	82
Pád Akkonu	83
Velmistr Jakub z Molay	85
Marné čekání na Mongoly	86
Sloučení řádů	87
7. Zkáza řádu	90
Dokonale zorganizovaný zátah	90
Silně antiklerikální nálady	91
Co bylo templářům kladeno za vinu	92
Pravda vynucená na mučidlech?	93

Posedlost Filipa Sličného	95
Logika francouzského krále	97
Protiúder Klimenta V.	99
Proces na mrtvém bodě	100
Kdo odvolá doznání, skončí na hranici	102
Zrušení řádu	104
Raději smrt než zneuctění	105

8. Pověsti po zániku řádu: od prokletí k pokladu .. 107

Křesťanstvo v šoku	107
Osud „prostých“ templářů.....	109
„Všechny vás proklínám!“	111
Oficiální verze pravdy a to, o čem se mlčí	112
Hledání templářského pokladu.....	114
Poklad... abb Saunièra	116

9. Mýty a legendy..... 121

Fascinace přetrvávající staletí	121
Dejme slovo historikům	124
Vymyšlená minulost svobodných zednářů	127
Návrat k Šalomounovu chrámu.....	129
Předávání tajemství.....	130
Neotempláři	131
Templáři jako tajná společnost?	133
Návrat templářů do Francie	135
Pokračování v podobě Hvězdných válek nebo Hry o trůny	136

Bibliografie	141
--------------------	-----

Doslov k českému vydání (Libor Jan)	144
---	-----

Jmenný rejstřík.....	151
----------------------	-----

Úvod

Templářský řád se zrodil za okolností, o nichž toho mnoho nevíme, a skončil nečekaným pádem. Jeho historie byla nabitá dramaty a dodnes je obestřena řadou tajemství. Stovky templářů položily život v bojích o Svatou zemi a podobně neblahý osud potkal i jejich spolubratry, kteří se stali obětí pronásledování Filipa Sličného. Při zmínce o templářích se nám vybaví celá řada obrazů: bílý plášť ozdobený červeným křížem, komendy, pevnosti ve Svaté zemi, zatýkání, soudní proces a kletba, kterou vykřičel poslední velmistr Templu z plamenů své hranice. Zdaleka ne všechny tyto představy jsou nepravdivé, ba právě naopak! Musíme si ale uvědomit, že templářský řád vzbuzoval údiv a fascinaci už od svého založení a že o něm kolovala řada mýtů a legend už dlouho předtím, než svět vstoupil do éry *fake news*. V 18. století byl řád pasován na předchůdce svobodného zednářství a zanedlouho už byl považován za tajnou společnost, která řídí celý svět. Následně se rozpoutala zběsilá honba za slavným pokladem, který se templářům údajně podařilo zachránit před chamtivostí Filipa Sličného. Když o templářích mluvíme dnes, až příliš často zabředáváme do laciné ezoteriky, která směšuje templáře s katarry, rosenkruciány nebo s ilumináty. Jejich tragického příběhu se chopil film, literatura a komiksy, které ku většímu či menšímu prospěchu věci proslavily tragický příběh templářů nebo se jím inspirovaly, a templáři tak dodnes žijí ve fantazii každého z nás.

Řád templářů, který po vítězství křížové výpravy založil v Jeruzalémě champagneský rytíř Hugo z Payns, se postupem času stal mezinárodní mocností s obrovským majetkem jak ve Svaté zemi, tak na Západě. Jeho členové byli současně rytíři i mnichy, a ač byli křesťany, měli nejen právo prolévat krev, ale byli k tomu dokonce nabádáni. Zvolili si oběť pro víru a dali jí přednost před relativním pohodlím svého laického života. Templářský řád byl předmětem obdivu, závisti, obav i kritiky; během dvou

století své existence získal do svých řad tisíce rytířů, seržantů a kněží, kteří zasvětili svůj život obraně Svaté země. A právě o historii těchto mužů a jejich řádu se dočtete v této knize.

Představíme vám příběh o dobrodružných osudech templářských rytířů a zároveň se pokusíme vyvrátit bezpočet mýtů a výmyslů opřadajících jeden z nejpřekvapivějších fenoménů, které ve středověku vznikly.

Kapitola 1

„Bůh to tak chce!“

15. července 1099 dobyli křižáci Jeruzalém a pobili většinu jeho obránců. Povraždili dokonce i obyvatele, kteří se uchýlili do mešity al-Aksá, a ty, kdo přežili, z města vyhnali. Takové násilné řádění mělo z pohledu křižáků očistit Svaté město od muslimů a židů, kteří ho dle nich znesvěcovali. Dobyání Jeruzaléma znamenalo pro křižáky začátek nové éry.

Clermontská výzva

V listopadu 1095 vyhlásil papež Urban II. na koncilu v Clermontu v auvergueském kraji křižovou výpravu. Učinil tak právě uprostřed své okružní jízdy po jihu Francouzského království, kterou podnikl především s cílem ověřit si u shromážděných zástupců kléru i laické šlechty, jak probíhá uplatňování církevní reformy zahájené jeho předchůdcem papežem Řehořem VII. V Clermontu však Urbanovi II. šlo o něco docela jiného, neboť už po několik let mu z Orientu přicházely špatné zprávy. Přístup do Svaté země se ocitl v ohrožení.

Jeruzalém sice v roce 637 padl do rukou Arabů, avšak nepřestal být poutním místem, a tak sem během 7. století a později i nadále mířili četní poutníci ze Západu. V 11. století se ale návštěva míst Kristova narození, smrti a zmrtvýchvstání pro křesťany zkomplikovala. V roce 1009 nechal chalífa al-Hakim zbořit chrám Božího hrobu, který kdysi nechal vybudovat císař Konstantin na místě prázdného Kristova hrobu. Ještě významnější moment nastal v roce 1055, kdy si takzvaní „seldžučí“ Turci původem z centrální Asie podrobili bagdádského chalífu, který byl Mohamedovým nástupcem, a skutečnou moc v arabsko-muslimském světě pak nadále zastával jejich vladař – sultán. Turci v roce 1078 obsadili Jeruzalém a jako jeho noví vládcové neprojevovali vůči poutníkům ze Západu ani zdaleka takovou toleranci jako jejich předchůdci.

Papež měl ale ještě další důvod k obavám. Jeruzalém totiž nebyl jediným místem, které se ocitlo v ohrožení – sultán si začal brousit zuby i na Konstantinopol. V roce 1071 uštědřili Turci drtivou porážku Byzantincům v bitvě u Mantzikertu ve východní Anatolii a na Byzantskou říši v plné síle dolehla politická a vojenská krize. O několik let později už císaři Alexiu Komnenovi nezbylo než požádat o pomoc západní křesťany. Nebylo to pro něj jednoduché rozhodnutí, protože od roku 1054 panovalo mezi křesťany schisma, které je rozdělovalo na dvě poloviny. Jedna z nich uznávala papeže a vedla bohoslužby v latině, zatímco v čele druhé poloviny stál konstantinopolský patriarcha a její bohoslužby se odehrávaly v řečtině. Papež a patriarcha se navíc částečně z věroučných, ale mnohem spíše z politických důvodů vzájemně exkomunikovali, a jestliže se tedy Alexios Komnenos rozhodl požádat o pomoc „Latiny“ neboli „Franky“, musela už být situace skutečně vážná. A právě šíření této výzvy bylo důvodem papežovy okružní jízdy po Francouzském království.

Papež Urban II.

Než se Urban II. stal papežem, jmenoval se Odo z Châtillonu a byl mnichem ve věhlasném klášteře Cluny v Burgundsku, kde zastával dokonce funkci velkopřevora opatství, tedy jednoho z nejvýznamnějších řádových hodnostářů. Dobře znal specifika Francouzského království, z něhož sám pocházel, a vzhledem k tomu, že jeho rod patřil k nižší šlechtě, dokázal volit ta správná slova, která si našla cestu ke sluchu rytířů. Všichni kronikáři, kteří se zmiňují o obsahu jeho projevů, se shodují na tom, že měl vynikající řečnické schopnosti a mimořádný talent naladit se na vlnu svých posluchačů, a tak je snáze přesvědčit.

Onoho 27. listopadu roku 1095 tedy papež ve svém projevu nejprve připomněl zásady gregoriánské církevní reformy nazvané podle papeže Řehoře VII., který ji inicioval. Řehoř VII. během svého pontifikátu (1073–1085) usiloval o osvobození církve z područí laiků, což znamenalo, že by papeže už nadále nejmenoval římský císař, ale volili by ho kardinálové, a stejně tak biskupy v jednotlivých diecézích by volilo duchovenstvo a lid namísto toho, aby je násilím nebo za úplatu dosazoval král či sousední šlechta. Biskupům a kněžím se mělo nadále dostávat kvalitního vzdělání a měli přísně zachovávat pravidla života stanovená pro jejich stav. Papež a jeho stoupcenci kladli obzvláštní důraz na sexuální morálku: manželství je pro laiky, zatímco duchovní mají zachovávat celibát a čís-

totu. Bylo nemyslitelné, aby biskupové nadále žili manželským životem nebo aby jejich úřad přecházel z otce na syna. Gregoriánská církev tak bojovala proti dvěma hlavním nešvarům – „simonii“ neboli svatokupectví, tedy kupování a prodeji církevních úřadů (kdy například šlechticové kupovali biskupské úřady pro své syny, případně císařové dosazovali na stolec svatého Petra vlastní kandidáty) a „nikolaismu“, tedy tomu, aby členové duchovenstva dávali volný průchod své sexualitě.

Gregoriánská reforma způsobila velké nepokoje a vedla k tvrdým střetům mezi císařem a papežem. V roce 1077 musel císař Jindřich IV. například v italském městě Canossa čekat v třesuté zimě jen v košili a bosý na papežovo odpuštění, jindy se zase stal terčem výhrůžek sám papež. Neméně šokováni byli však i prostí věřící, neboť v mnoha farnostech bylo běžné, že místní kněz měl ženu a děti, aniž by se nad tím kdokoli pozastavoval. Teď ale vyvstala řada otázek: jsou sňatky, kterým takový kněz pozhledl, zpovědi, které vyslechl, pokání, která uložil, a rozhřešení, která udělil, i nadále platné? Na to neměl jednoznačnou odpověď ani sám papež. Zpočátku převládal názor, že je třeba všechny svátosti udělit znovu, ale o několik let později došlo ke změně doktríny a začalo se tvrdit, že pokud byla příslušná svátost udělena v souladu s předepsaným ritem, je platná i v případě, že příslušný kněz vedl život v rozporu s církevní disciplínou.

Urban II. a rytíři

Urban II. gregoriánskou reformu „zdědil“ a měl v úmyslu pokračovat v díle svého předchůdce, a tak onoho sedmadvacátého listopadu 1095 v Clermontu hned na úvod svého projevu připomněl zásady této reformy. Lze předpokládat, že mu jeho posluchači příkyvovali, ale nejspíše bez přílišného nadšení, neboť tytéž myšlenky jim už dlouho do omrzení opakovali duchovní, které se pro věc reformy podařilo získat už dříve. Zato druhá část papežova projevu byla natolik originální, že upoutala pozornost nejen jeho současníků, ale následně i novodobých historiků. Urban II. v ní totiž vykreslil v těch nejčernějších barvách situaci v Jeruzalémě, který se octl v područí Turků, a v Byzantské říši, která se nacházela na pokraji zhroucení, a prohlásil, že je zapotřebí, aby rytíři přispěchali svým bratřím v Orientu na pomoc a osvobodili Svatá místa od vetřelců, kteří je okupují a špiní svou bezbožnou přítomností. Těm, kdo by snad při plnění tohoto vznešeného poslání zahynuli, přislíbil papež odpuštění

hříchů, a tudíž přednostní přístup do ráje. Ti, kdo přežijí, se podle jeho slov budou moci vrátit domů posvěceni svou poutí k Božímu hrobu.

Projev Urbana II. byl součástí rozsáhlejšího plánu, o jehož naplnění církev usilovala již dlouhou dobu a který spočíval v obrácení rytířů na křesťanštější cestu. Rytíři totiž byli v očích duchovenstva otroky svých pudů, neboť se dopouštěli násilí a bez přestání se oddávali prostopášností, čímž jednak ohrožovali svou duši, jednak narušovali řádné fungování společnosti. Akvitánská biskupská synoda iniciovala na samém konci 10. století hnutí nazvané „Boží mír“, v jehož rámci museli knížata i rytíři odpřisáhnout na svaté relikvie, že nebudou útočit na ty, kdož nejsou ozbrojeni, rozuměj na duchovní a na rolníky, a tento „Boží mír“ se brzy rozšířil do celého Francouzského království. Mniši z opatství Cluny začali od poloviny jedenáctého století zavádět další omezení, souhrnně nazývaná „Boží příměří“, která zakazovala veškeré boje od středečního večera až do neděle na památku svatých dnů Kristova umučení a také během čtyřiceti dnů před Velikonocemi (v postu) a před Vánocemi (v adventu).

Urban II. se však ve svém projevu nesnažil násilnosti rytířů ani tak omezit jako spíše usměrnit. Papežova výzva, aby si rytíři vybíjeli svou bojechtivost raději při osvobozování Svatých míst, jim nabídla příležitost, jak povýšit svůj dosavadní způsob života na svatou věc. A tak si rytíři začali na oděv přišívat kříž na znamení toho, že tuto myšlenku přijali za svou.

Křížová výprava lidu a křížová výprava baronů

A právě to bylo nejspíše důvodem toho, proč měla výzva Urbana II. tak ohromnou odezvu – podařilo se mu nadchnout přítomné rytíře. Papež pokračoval dál ve své cestě po jižní Francii a všude se k němu přidávali další a další zájemci. Ochotu vytáhnout na Jeruzalém dávali najevo dokonce i rytíři, kteří nebyli přímými svědky papežova projevu. K jeho hnutí se připojovali i velmožové, kteří na sebe vzali kříž a začali svolávat do zbraně své vazaly. Papežovi se podařilo dosáhnout úspěchu, který předčil i jeho vlastní očekávání, neboť na tažení do Svaté země se začali vypravovat také prostí věřící, obchodníci, řemeslníci a rolníci. Zavládla atmosféra všeobecného nadšení, v níž se začaly srocovat tisíce mužů i žen pod vedením kazatelů, kteří se vymkli veškeré kontrole, jako byl například slavný Petr Poustevník, a v dubnu 1096 vyrazila tato „lidová

křížová výprava“ do Orientu. Chybělo jí však skutečné velení, přestože ji doprovázeli i rytíři, a tak po své cestě rozsávala hrůzu a smrt. Obzvláštní nebezpečí představovali tito křížáci pro Židy, protože sice měli v úmyslu osvobodit Svatou zemi, ale až příliš často měli za to, že je třeba také pomstít Kristovu smrt, a tak obrátili svou zlobu proti jeho domnělým vrahům, totiž proti Židům. Ve Špýru, v Mohuči a pak i v celé řadě dalších měst tak docházelo k okrádání, veřejnému napadání, a někdy dokonce i k zabíjení Židů. Byzantince při pohledu na tuto armádu otrhanců jímala hrůza a snažili se, aby co nejdříve překročila Bospor, a oni se jí tak zbavili. Nakonec se armádě podařilo proniknout až do Anatólie, ale Turci ji během podzimu zcela zdecimovali a hlavy poražených prý navršili na hromady pro výstrahu všem, kdo by je snad chtěl napodobit.

Rytíři si naproti tomu dávali s přípravami na čas, a mohli tak vyrazit teprve na podzim roku 1096. V jejich čele nestál žádný král, protože všichni tři nejvýznamnější panovníci Západu byli exkomunikováni, tedy vyobcováni z církve, každý z jiného důvodu. Císař Jindřich IV. proto, že se postavil proti gregoriánské reformě, francouzský král Filip I. proto, že zapudil svou choť a unesl manželku svého vazala hraběte z Anjou, a anglický král Vilém Ryšavý se zase pokusil vztáhnout ruku na ostrovní církev. Trest byl však pro všechny tři stejný - byli exkomunikováni z církve, a král vyobcovaný z církve se samozřejmě nemohl zúčastnit výpravy pořádané z vůle papeže, a dokonce s jeho požehnáním.

Všichni tři tito panovníci však měli zároveň problém také s poslušností svých poddaných. Nejslabším z nich byl francouzský král z rodu Kapetovců, neboť jeho legitimitu sice uznávalo celé království, ale jeho faktická moc nepřesahovala úzce vymezené hranice „královské domény“, která se rozkládala na území jen o něco málo větším než dnešní Île-de-France. Velmožové - tedy vévoda normanský, vévoda burgundský, vévoda akvitánský, hrabě flanderský a hrabě bretaňský - se v blízkosti krále zdržovali jen při zvláštních příležitostech, jako například v den jeho korunovace, ale zbytek času trávili na svých vlastních panstvích a s králem se prakticky nestýkali. Neměli tedy problém svolat vojsko i přesto, že se Filip I. výpravy nezúčastnil.

Armáda, kterou se podařilo shromáždit v průběhu roku 1096, tedy neměla jasně určeného velitele. Byl zde sice papežův zástupce čili legát, energický a rázný biskup z Le Puy jménem Adhémar z Monteil, ale rytíři se řídili feudální hierarchií a velmožové bez krále nebyli schopni vybrat mezi sebou nikoho, komu by byli ochotni se podříditi. Vlámům

tak velel hrabě flanderský, Normanům vévoda normanský, Languedočanům hrabě z Toulouse a královi poddaní se shromáždili pod praporem Huga z Vermandois, který byl bratrem Filipa I. K výpravě se připojila i říšská knížata, z nichž nejslavnějším byl dolnolotrinský vévoda Godofroy z Bouillonu. A nesmíme zapomenout ani na Normany, kteří v jedenáctém století přišli do jižní Itálie nejprve jako žoldnéři, ale později se osamostatnili a jeden z nich, Bohemund, se stal knížetem z Tarentu. Ten se nyní doslechl o hnutí vznikajícím ve Francii a rozhodl se, že se ke křížové výpravě připojí také, i se svými drsnými normanskými vojáky.

Většina křížáků sice pocházela z Francouzského království, ale nacházíme zde i Italy, Němce, a dokonce i několik Angličanů. Ne všichni patřili mezi rytíře, našli se mezi nimi i prostí vojáci, kteří sice vlastnili koně, ale nikdy neprošli obřadem pasování, který by je povýšil do rytířského stavu, a byli zde i pěšáci a sluhové, řemeslníci a obchodníci, zkrátka všichni ti, kteří zajišťovali hladký chod armády.

„Bůh to tak chce!“

Všichni rytíři se museli vyzbrojit na vlastní náklady, což znamenalo značnou finanční zátěž. Rytíř musel mít především válečného koně a vlastní výstroj. Mohla to být například tzv. brigandina, kožený oděv kryjící horní polovinu těla, který býval někdy vyztužen kovovými destičkami, a někteří rytíři začínali nosit také hauberk, drátěnou košili sestavenou z navzájem pospojovaných kroužků. Rytíř potřeboval také kónickou přilbu, kopí, meč a štít, a na tak dlouhou výpravu si musel pořídit ještě dalšího koně, dát si do pořádku zbraně a zajistit si zásobování. Řada rytířů totiž neměla skoro žádné hotové peníze, protože jejich nevolníci, tedy rolníci, kteří na nich byli závislí, je sice dokázali uživit, ale neposkytovali jim už prakticky nic navíc. Rytíři tak byli nuceni dávat svou půdu do zástavy některému klášteru, neboť mniši byli jediní, kdo měl k dispozici dostatek peněz. Dochovaly se listinné záznamy takových transakcí mezi mnichy a rytíři, opatřené pečeti obou stran. Někteří rytíři se v té době začali zmiňovat i o možnosti usadit se v Orientu natrvalo: to svědčilo jednak o značném optimismu, jednak o ochotě zapojit se do takto dlouhodobého projektu.

Křížáci byli velmi početní a nebyli mezi nimi jen rytíři, ale i biskupové, klerici, a dokonce i mniši. Celkem se na cestu vydalo pravděpodobně několik desítek tisíc mužů a žen a s nimi i jejich koně a tažná zvířata, za-

přažená do vozů. Lidé i zvířata potřebovali každý den jíst a pít, a spotřeba potravin se tak počítala na tuny. A jelikož logistické kapacity byly v té době jen omezené, nebylo myslitelné, aby takto obrovská armáda táhla pohromadě. Proto se rozdělila na několik konvojů, které se vydaly do Orientu přes střední Evropu a Itálii každý zvlášť. Čekala je dlouhá cesta.

Křížáci tedy mířili ze všech stran na smluvené shromaždiště v Konstantinopoli, kam dorazili mezi počátkem zimy roku 1096 a jarem roku 1097. Císař Alexios Komnenos sledoval houfy rytířů přicházející do jeho města se znepokojením. Byzantinci se totiž považovali za dědice Římské říše a jako takoví byli přesvědčeni, že jen oni žijí civilizovaným životem. Frankové pro ně byli neotesaní barbaři, kteří se hodili jen k tomu, aby své nesporné vojenské schopnosti dali do služeb Byzantské říše, a dokonce jim říkali „Keltové“, tedy stejně, jako starověcí Římané nazývali Galy. Alexios Komnenos proto jednal s křížáckými barony značně nadřazeně a byl ochoten jim povolit přechod přes Bospor jen v případě, že složí do jeho rukou přísahu věrnosti.

Jakmile křížáci dorazili do Malé Asie, hned se pustili do boje s Turky. Poté, co na nich dobyli město Nikaia a 1. července 1097 je porazili na hlavu v bitvě u městečka Dorylaia, namířili si to k mocnému a starobylému městu Antiochii. Jeho obléhání trvalo řadu měsíců a bylo mimořádně náročné. Křížáci město dobyli až 23. června 1098 a někteří velmožové, jako byl například bratr Filipa I. Hugo z Vermandois nebo Štěpán, hrabě z Blois, se v návalu malomyslnosti od křížácké armády v tichosti odpojili a vrátili se na Západ. Ostatní však byli přesvědčeni o správnosti své věci a pokračovali v cestě ke svému cíli – Svatému městu.

Dne 7. června 1099 obsadili křížáci městečko Betlém, ve kterém se kdysi narodil Kristus, a nazítří dorazili k Jeruzalému. Rytíři byli sice vyčerpáni, ale nepochybovali o svém brzkém vítězství a město oblehli, a přestože ho bránila silná posádka, patnáctého července do něj křesťané vstoupili jako vítězové. Před závěrečným útokem absolvovali půst a řadu kázání, neboť všichni dobře věděli, co vše je v sázce. Z křížáků, kteří se před časem vypravili z Evropy, zbývala sice už jen hrstka, avšak přesto se jim podařilo dokázat zdánlivě nemožné.

Jeruzalémské království

Ale co dál? Jak naložit s Jeruzalémem a s dobytými územími? Měli by je snad vrátit císaři Alexiu Komnenovi, jak to císař požadoval od křížác-

kých baronů, když mu v Konstantinopoli přísahali věrnost? Nebo by si je měli spíše ponechat vítězové? Když se křižáci na výpravu vydávali, nikdo z nich nejspíš ani ve snu nepomyslel na to, jak naložit s případně dobytými územími.

Na jednom se však shodovali všichni: Byzantinci křižákům nijak nepomohli, a nemají tedy na území vydobytá na muslimech žádný nárok. Proto baroni s tak lehkým srdcem porušili přísahu, kterou se před přechodem Bosporu nedobrovolně a pod nátlakem zavázali Alexiu Komnenovi. Duchovní ve vojsku po nějakou dobu podporovali myšlenku, že by město mělo být svěřeno jim a stát se majetkem kapituly kanovníků sloužících Božímu hrobu. Chyběla jim však silná osobnost, která by tento názor prosadila, neboť legát Adhémar z Monteil několik měsíců před dobytím Jeruzaléma onemocněl a v Antiochii zemřel. Po určitou dobu se hovořilo i o tom, že se ke křižácké armádě připojí papež, což by vyřešilo celou řadu otázek. Urban II. však s cestou otálel, až ho nakonec 29. července 1099 zastihla smrt dříve, než k němu stačila dorazit zpráva o dobytí Jeruzaléma. To uvolnilo ruce baronům, kteří se rozhodli vybrat kandidáta ze svého středu. Nejlogičtější volbou by sice byl Raymond ze Saint-Gilles, hrabě z Toulouse, který při tažení sehrál nejvýznamnější úlohu, nakonec však volba padla na dolnolotrinského vévodu Godefroye z Bouillonu, a to jednak pro jeho statečnost, jednak pro jeho zbožnost. Tento příkladný rytíř však královský titul pokorně odmítl. Jak by se mohl opovážit nosit zlatou korunu na místě, kde trýznitelé nasadili Kristovi na hlavu korunu trnovou? Godefroy se proto spokojil s titulem „ochránce Božího hrobu“. Slovo „ochránce“ znamenalo v žargonu církevních hodnostářů laického pána, který zajišťuje ochranu některého opatství nebo biskupa, v tomto případě kapituly kanovníků sloužících Kristovu hrobu. Kromě toho byl jmenován i „patriarcha“, jehož funkce odpovídala funkci arcibiskupa a jehož úkolem bylo dohlížet na rozšíření latinské církve na nově dobytých územích.

Godefroy z Bouillonu však již následujícího roku zemřel (18. července 1100) a jeho bratr Balduin z Boulogne už takovými skrupulemi netrpěl – prohlásil se králem jeruzalémským a na Boží hod vánoční se nechal v Betlémě korunovat. Úkol, který měl před sebou, byl nadlidský: musel vybudovat celý nový stát po vzoru bývalých států křižáckých, nebo přinejmenším položit jeho základy. Nejdřív však bylo třeba rozšířit a upevnit dobytá území a trvalo ještě několik let, než Jeruzalémské království dosáhlo svých maximálních hranic.

Dalším nezbytným krokem bylo zajistit organizační stránku. Král podle vzoru západních království jmenoval do funkcí vysoké úředníky: nejdůležitějším z nich byl senešal, armádě velel konetábl a její zásobování zajišťoval maršál. Tato ústřední vláda sice měla velmi jednoduchou strukturu, avšak jeruzalémský král byl i přesto mocnější než řada jiných panovníků včetně kapetovského krále, který vládl Francii.

Království bylo rozděleno na dvě hlavní části. Jednu z nich i nadále vlastnil přímo král – jednalo se o ekvivalent „královské domény“ v kapetovské Francii, tedy území, z něhož králi plynuly prostředky na financování vlády. Součástí tohoto území byla nejvýznamnější města království, tedy především hlavní město Jeruzalém a dále města Týros a Akkon, která představovala podstatnou část králova majetku i jeho finančních zdrojů, a královská doména zahrnovala i pevnosti a vesnice. Druhá velká část království byla rozdělena na jednotlivá léna a ta byla přidělena velmožům a rytířům, kteří sem přišli jako členové křížové výpravy a byli ochotni se ve Svaté zemi usadit. Tak vzniklo hrabství Jaffa, signorie Montreal (Mont-Royal) a Zajordánské panství (tj. země, které z pohledu Jeruzaléma ležely za řekou Jordán), jejichž držitelé byli významnými osobnostmi a v království zastávali přední úlohy. Velikost těchto lén se sice lišila v závislosti na postavení těch, jimž byla udělována, ale i to nejmenší z nich poskytovalo dostatečné zdroje schopné uživit jednoho rytíře s malým vojenským oddílem. Držitel léna se výměnou za jeho udělení stával královým vazalem, byl povinen složit králi hold nebo homagium a sloužit v královském vojsku, pokud ho o to král požádal. Na Západě byla tato služba obvykle stanovena na čtyřicet dní, ale ve zdejším království byla vzhledem ke specifickým podmínkám prodloužena na tři měsíce v roce.

Křížácké státy a jejich nepřátelé

První roky po křížové výpravě byly náročné. Mezi křesťanskými velmoži panovala řevnivost a počínali si značně nekoordinovaně. Hlavní problém představoval nedostatek mužů: jeden z kronikářů uvádí, že Godefroy z Bouillonu měl na obranu Jeruzaléma a jeho okolí k dispozici pouhé tři stovky rytířů a dva tisíce pěšáků, což svědčí o tom, jak málo zbylo z obrovské armády, která v roce 1096 opouštěla Evropu. Ztráty utrpěné v důsledku bojů nebo nemocí byly ještě umocněny tím, že mnozí účastníci výpravu opustili, zejména během dlouhého obléhání Antiochie. A když

se konečně podařilo dobýt Jeruzalém, mnoho křižáků to vnímalo tak, že jejich úkol byl splněn, a mohou se proto vrátit domů. Ze všech těchto důvodů zbývala po dosažení konečného vítězství na místě už jen hrstka vojáků.

Křižáci byli sice obklopeni nepřáteli, ale ti se naštěstí nebyli schopni sjednotit. Turečtí vůdcové na severu mezi sebou nevycházeli a odmítali se podřídit rozkazům sultána, který vládl v Bagdádu jménem abbásovského chalífy, a jednotní nebyli ani arabští emírové v Sýrii, kteří dokonce někdy s křižáckými pány uzavírali i různé dohody. Nejmocnějším z nich byl mosulský místodržící, kterého jmenoval přímo sultán. Větší nebezpečí teoreticky hrozilo z jihu od egyptského fátimovského chalífy, ale i toho se nakonec podařilo poměrně snadno zadržet. Ani Turci, ani Arabové tak kupodivu nebyli schopni narušit křehkou konstrukci, kterou se křižákům podařilo vybudovat.

Velmožové usazení ve Svaté zemi potřebovali upevnit své pozice, a požádali proto Západ o posily. Bohaté italské městské státy Benátky a Janov vysílaly křižákům na pomoc svá loďstva už od roku 1097 a podpora janovské flotily sehrála zásadní roli i v úspěchu tažení z Antiochie do Jeruzaléma. V září 1100 se dala do pohybu křížová výprava, kterou historici překlátili na „pomocnou“ – jednalo se o rozsáhlou armádu, k níž se připojilo i několik velmožů, kteří dezertovali při obléhání Antiochie, jako byl například hrabě z Blois nebo bratr francouzského krále Filipa I. Hugo z Vermandois. Tato výprava však skončila naprostým fiaskem. Při přechodu Malé Asie Turci vlákali celou obrovskou armádu do léčky a do Jeruzaléma se dostala jen malá hrstka přeživších. Stejný osud potkal i další výpravy, které vytáhly z Evropy. Antiochijský kníže Bohemund z Tarentu naverboval v roce 1107 ve Francii i v jiných zemích mnoho rytířů a poslal je dobývat město Drač na pobřeží Jaderského moře, které patřilo konstantinopolskému císaři, při dobývání však utrpěl nezdar a nezbylo mu než se podrobit Byzantincům. Obráncům Svaté země přicházeli na pomoc křižáci z celé Evropy, ale spíše po malých skupinkách. Posily dorazily dokonce i z Norska.

V průběhu let se však nakonec podařilo pozici Jeruzalémského království i ostatních knížectví upevnit, a to jednak v důsledku slabosti jejich protivníků, jednak díky vojenským kvalitám rytířů. Celková situace však byla i nadále nejistá. V roce 1119 byla v bitvě na Krvavém poli prakticky zlikvidována vojska Antiochijského knížectví a v roce 1122 zajal jeden z tureckých vojevůdců dokonce samotného jeruzalémského

krále Balduina II. K těmto nesnázím vojenského rázu je třeba přičíst i všudypřítomné nebezpečí na poutních cestách. V roce 1120 byl napaden konvoj sedmi stovek poutníků, tři sta jich bylo pobito a ostatní byli zajati a propuštěni jen za výkupné. Jaký tedy mělo smysl dobytí Jeruzaléma, když svatá místa zůstávala i nadále nepřístupná?

A právě tehdy jistý rytíř z kraje Champagne jménem Hugo z Payns pojal myšlenku založit skupinu, jejímž posláním by byla ochrana poutníků se zbraní v ruce. A tak se zrodil templářský řád.

Kapitola 2

Zrození řádu

Na počátku všeho byl rytíř

Přestože máme dostatek informací o obecných souvislostech, počátky templářského řádu jsou pro nás stále zahaleny tajemstvím. Dovídáme se o nich jen z několika málo kronik z pozdější doby, jako je například kronika tyrského arcibiskupa Viléma z konce 12. století nebo kronika akkonského biskupa Jacquese z Vitry sepsaná počátkem následujícího století, tedy v době, kdy byl řád již úspěšnou a zavedenou institucí.

Na počátku řádu stál jediný muž, rytíř jménem Hugo z Payns původem z Francouzského království. Payns je malá vesnička vzdálená jen několik kilometrů od Troyes, které bylo v tehdejší době hlavním městem hrabat ze Champagne a vzkvétalo díky zdejším trhům, jež se konaly dvakrát do roka. Přestože stál Hugo u zrodu největšího vojenského řádu, o něm samotném toho víme jen velmi málo. Na rozdíl od zakladatelů jiných řádů, jako byli sv. František nebo sv. Dominik, ho církev nikdy neprohlásila za svatého a veškeré informace o jeho životě velmi rychle upadly v zapomnění. Svatý František rozmlouval s ptáky a svatý Dominik bojoval proti katarům, ale o Hugovi z Payns se nedochovala žádná podobná historika, která by se mohla stát základem pozdější legendy.

S jistotou toho o Hugovi, pánu z Payns, víme jen málo. Nepatřil k drobné šlechtě a nebyl tedy jedním z rytířů, kteří žili z ruky do úst v družině některého pána nebo v posádce nějakého hradu. Nebyl ani významnou osobností z knížecího, vévodského nebo hraběcího rodu, ani velmožem a pánem nad mnoha lény. Byl rytířem spíše středního významu a měl vazby jak na hraběte ze Champagne, tak na drobné rytíře. Je možné, že za svůj úspěch vděčil právě tomuto svému postavení, neboť jeho příklad dokázal oslovit obě uvedené skupiny.

Na vzniku řádu se podílely tři faktory. O prvním z nich jsme se již zmínili - byla to ožehavá situace Jeruzalémského království a hrozby

vznášející se nad samotnou jeho existencí. Druhým faktorem byl příliv poutníků ze Západu, které lákala možnost navštívit Kristův hrob. A třetím a bezpochyby rozhodujícím faktorem bylo to, že v Jeruzalémě i v dalších křižáckých státech se nacházelo určité množství mužů a žen, kteří – možná proto, že byli zbožnější než ostatní – nechtěli Svatou zemi opustit, ale netoužili v ní ani získat majetek a usadit se, a šlo jim jen o to, aby zde mohli vést podobný život, jako vedli doma.

K těm, jejichž život se díky pobytu na svatých místech od základu změnil, patřil i Hugo z Payns. Víme o něm, že se narodil kolem roku 1070 a do Svaté země se vypravil opakovaně. Není jisté, zda se zúčastnil první křížové výpravy, víme však, že se do Svaté země vydal v roce 1104 a pak znovu v roce 1114, v obou případech jako doprovod svého pána, champagneského hraběte Huga I. Hrabě chtěl podobně jako mnoho jiných západních velmožů kompenzovat svou neúčast na dobývání Jeruzaléma tím, že se vydá na vlastní ozbrojenou pouť, ale nebyla to pro něj jen otázka prestiže. Jak uvidíme později, víra Huga z Champagne nebyla o nic méně důležitá než víra jeho vazala Huga z Payns.

Původní společenství

Hugo z Payns se tedy v roce 1114 znovu octl ve Svaté zemi, a můžeme se jen domýšlet, jakým duchovním vývojem přitom prošel. Možná pro něho bylo nepředstavitelné, že by se mohl po návštěvě prázdného Kristova hrobu vrátit ke svému starému životu, když bylo zapotřebí vykonat tolik práce, aby sem mohli poutníci proudit i nadále. Oba tyto aspekty spolu vzájemně souvisely, neboť na místech, kde kdysi žil sám Kristus, se jednak slušelo vést lepší život, který by byl více v souladu s Kristovým učením, jednak to znamenalo také povinnost sloužit svým bližním tím, v čem se Hugo celý život zdokonaloval, a to bylo umění bojovat. Bylo zapotřebí vykonat obrovský kus práce, protože postavení Jeruzalémského království bylo dosud vratké a zástupy poutníků, které sem proudily ze všech směrů, se stávaly snadnou kořistí lupičů. Hugo z Payns pravděpodobně nabídl své služby nejprve kanovníkům Božího hrobu, právě těm, jejichž prostým „ochráncem“ se po dobytí Jeruzaléma chtěl stát Godefroy z Bouillonu. Kanovníci potřebovali vojáky na ochranu svého chrámu a majetku, který získali v Jeruzalémě a v jeho okolí, a není pochyb o tom, že jedním z těchto vojáků se stal i Hugo z Payns.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Templáři.
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.